

SOFF

Säkerhets- och
försvarsföretagen

Stockholm 12 juli 2022

Till
Utrikesdepartementet/NIS
103 33 STOCKHOLM

Skrivelse om avgiftsfinansieringen för Inspektionen för strategiska produkter (ISP)

ISP har under de senaste åren fått flera viktiga tilläggsuppdrag, bl.a. för granskning av investeringar och efterkontroller. Utöver dessa områden har rymd och visseblåsar verksamhet diskuterats, samt utökad uppdrag avseende produkter med dubbla användningsområden (PDA) genom den nya rådsförordning som trädde i kraft 2021. Trots nya uppdrag har ökade förvaltningsanslag uteblivit och inriktningen från regeringen indikerar att myndigheten även fortsättningsvis ska finansieras av avgifter.

Inledning

Frågan om finansiering av kontrollen över krigsmaterielexporten har diskuterats i ett flertal av de utredningar som har utvärderat svensk krigsmaterielexport. Bl.a. kan erinras att 1988 års utredning om krigsmaterielexporten (KMU) föreslog att dåvarande KMI:s verksamhet skulle finansieras genom budgetanslag. En avgörande faktor till detta ställningstagande var "att det inte får finnas utrymme för misstankar att inspektionen (Krigsmaterielinspektionen) inte är oväldig". De flesta av remissinstanserna delade KMUs uppfattning att finansieringen skulle ske över statsbudgeten. Även i samband med ISPs bildande framförde industrin att myndighetens verksamhet till sin helhet skulle finansieras genom anslag.

Det bör även framhållas att tillsyn- och tillståndsärenden avseende PDA finansierades över statsbudgeten fram till ISP:s bildande.

SOFF anser att dessa skäl fortsatt är starka argument till att ISP:s verksamhet i sin helhet bör finansieras över statsbudgeten.

ISP:s uppgift är bl.a. att säkerställa att Sverige efterlever sina internationella förpliktelser liksom att säkerställa Sveriges säkerhets- och utrikespolitiska intressen. Detta måste anses utgöra statens kärnuppgifter.

SOFF ser ett behov av att dels utreda dagens finansieringsformer då en otydlighet råder mellan avgifts- och anslagsfinansiering samt även utvärdera alternativa finansieringsformer, inte minst eftersom en myndighetsverksamhet av den art som ISP utövar, dvs tillsyn av och utfärdande av tillstånd för en genom förbudslagstiftning reglerad verksamhet, huvudsakligen tillgodoser myndigheternas intressen och inte företagens.

SOFF anser att det är olämpligt, och ifrågasätter även om den motprestation som erhålls genom ISP tillsyn- och tillståndsverksamhet utgör sådan för vilken avgift kan tas ut, att verksamhet som syftar till att säkerställa Sveriges säkerhets- och utrikespolitiska intressen samt säkerställa att Sverige lever upp till sina internationella åtaganden ska finansieras genom avgifter. Det finns flera skäl till att myndigheten bör vara anslagsfinansierad.

Relevans

En stor del av den avgift som åläggs företag är inte relaterade till en tjänst som tillhandahålls av myndigheterna, t.ex. utfärdande av exportlicenser. Avgifterna är inte förutsebara eftersom ISP fördelar totalsumman efter den totala marknaden och är heller inte proportionerlig i relation till den av ISP utförda tjänsten. Avgiftsbelagd verksamhet som inte är offentligrättslig kan definieras som uppdragsverksamhet. Den som efterfrågar myndighetens tjänster kan – åtminstone i teorin – välja att i stället t.ex. utföra tjänsten själv eller ge uppdraget till någon annan. I fallet med exportkontroll är den tvingande.

Legitimitet

Sverige torde vara det enda land inom EU som finansierar exportkontrollmyndigheten med avgifter. Ur ett legitimitetsperspektiv föreligger en känslighet i att företag – mot erläggande av avgifter – erhåller exporttillstånd genom att myndighetens självständighet riskerar att ifrågasättas. Det finns en intressekonflikt när myndighetens beslutsfattande finansieras av de sökande och modellen inbjuder till beroenden mellan myndigheten och de som är föremål för tillsyn. För företagen utgör detta en riskprövning för korruption, vilket skulle kunna påverka investeringsbarheten hos exempelvis fonder.

Vidare kan konstateras att SSM såsom ansvarig för exportkontrollen av s.k. kat 0 produkter inte tar ut någon avgift från dessa företag. Härutöver kan konstateras att avgifterna för exportkontrollen inom PDA ska, enligt inriktning, bäras av samtliga företag som tillverkar eller säljer PDA som omfattas av ISP:s tillsyn. ISP har emellertid inte kunskap om samtliga företag som tillverkar eller säljer PDA och således får en färre grupp företag bära hela kostnaden för myndighetens verksamhet.

SOFF

Säkerhets- och
försvarsföretagen

Den schablonisering som det nuvarande avgiftssystemet är uppbyggd kring står inte i proportion till de kostnader som ett antal företag orsakar myndigheten. Det kan nämnas att två företag, ett inom KM-området och ett inom PDA-området, finansierar närmare 80 % av ISP:s tillsyn- och tillståndsverksamhet.

Administration

Målet bör vara att minska det administrativa arbetet för alla parter, även ISP. När olika verksamheter finansieras utifrån olika premisser uppstår en otydlighet. Inte minst, för transparens och tydlighet, kan vissa centrala stabsfunktioner exempelvis behöva redovisa vilken verksamhet som finansieras av avgifter och vilken som finansieras av anslag. Avgiftshandlingen är en mycket betungande del av myndighetens administration.

Företagens konkurrenskraft

Finansieringsmodellen tar idag ingen hänsyn till den globala miljö inom vilket företagen är verksamma. Idag belastas företagen i Sverige med avgifter som våra internationella konkurrenter saknar. Företagens internationella konkurrenskraft påverkas av ett avgiftssystem genom att kostnad för avgift och kostnader för administration belastar svenska produkter. Vid en jämförelse med andra länder tillkommer för svenska företag en avgift som inte våra utländska konkurrenter har att hantera. För företagen uppstår även en tveksamhet för investeringar i Sverige, när avgiftsaspekten uppenbarligen skiljer länder åt.

Motiven till avgiften har förändrats

I förarbetena till propositionen "Nytt avgiftssystem för finansiering av Inspektionen för strategiska produkter (2007/08:166)" konstaterar Lagrådet avgifter endast får tas ut för att täcka de kostnaderna för ISP:s tillsyn och tillståndsprövning, och kan inte tas ut för att täcka kostnaderna för hela inspektionens verksamhet då denna inte i sin helhet motsvaras av någon direkt motprestation från myndighetens sida gentemot den avgiftsskyldige.

SOFF är av den åsikten att ISP inte kan bedriva sin verksamhet på de idag anslagsfinansierade verksamheterna, utan på den tillsyn- och tillståndsverksamhet som är avgiftsfinansierad. ISP:s uppdrag idag speglar dock inte endast exportkontroll, utan omfattar även sanktioner och granskningen av direktinvesteringar.

Vi välkomnar en fortsatt dialog i frågan.

För föreningen,

Robert Limmergård
Generalsekreterare